

Jaarverslag 2023

Toetsingscommissie vangnet
Participatiewet

Inhoud

Voorwoord	3
Over de Toetsingscommissie	6
Hoofdstuk 1. Kernegevens over de vangnetuitkering 2022	7
Inleiding	7
Aantal aanvragen	7
Beoordeling en advisering	7
Uitvragen	7
Rechtmatigheid.....	8
Niet-gebruik van de vangnetuitkering	8
Hoofdstuk 2. Opvallende zaken in de vangnetaanvragen over 2022.....	9
Inleiding	9
Nieuwe vragen over de rol van de gemeenteraad	9
Vaak genoemde oorzaken in de analyse van het tekort	9
Eerdere aanvragen van gemeenten	10
Huisvesting van statushouders.....	12
Uitgaven aan loonkostensubsidie.....	13
Toegenomen complexiteit van de problematiek bij bijstandsgerechtigden.....	13
Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren	14
Hoofdstuk 3. Ontwikkelingen van het vangnet	16
Inleiding	16
Onderzoeken naar de meerjarige tekorten en overschotten bij gemeenten	16
Ontwikkeling van het macrobudget.....	16
Ontwikkelingen in de Participatiewet.....	17
Samenhangende gemeentelijke aanpak in het sociaal domein.....	18
Regionalisering en arbeidsmarkt	18
Begeleidingsmiddelen Gemeentefonds	18
Hoofdstuk 4. De commissie en haar secretariaat	19
Samenstelling van de commissie.....	19
Bestuurlijke relaties	19
Secretariaat van de commissie.....	19
Bijlage 1: tekorten en overschotten gemeenten over 2022 (kaart)	20
Bijlage 2: tekorten en overschotten gemeenten over 2022 (tabel)	21

Voorwoord

In dit jaarverslag blikt de commissie terug op het jaar 2023. In dit jaar konden gemeenten een vangnetuitkering aanvragen over 2022. Ook heeft de commissie in dit jaar voorbereidingen getroffen voor de vangnetuitkeringen over 2023 en 2024. In dit jaarverslag gaat de commissie ook in op de belangrijkste ontwikkelingen van het vangnet in de komende jaren.

Context 2023

Politiek gezien stond een groot deel van 2023 in het teken van de val van het vierde kabinet Rutte en de daaropvolgende verkiezingen voor de Tweede Kamer in november. In de campagne was er naast het thema migratie ook veel aandacht voor het thema bestaanszekerheid. Ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag is de kabinetsformatie nog in volle gang. Het is dus nog onduidelijk welke richting het nieuwe kabinet gaat geven aan lopende initiatieven zoals de herziening van de Participatiewet ('Participatiewet in balans').

In 2023 werd wederom veel gevraagd van gemeenten. Gemeenten spelen een voorname rol in de bestrijding van diverse crises, zoals met de opvang van Oekraïense vluchtelingen, de huisvesting van statushouders en de uitbetaling van de energietoeslag. Ook de uitvoering van de bijstand vraagt veel van gemeenten. Het totaal aantal bijstandsgerechtigden is in de laatste jaren weliswaar afgenomen, maar voor de overgebleven groep bijstandsgerechtigden is sprake van een toegenomen complexiteit van de problematiek. Hierdoor vraagt het voor gemeenten steeds meer inspanningen om personen naar werk te begeleiden. Ondertussen hebben gemeenten ook moeite om geschikt personeel te vinden, vanwege de krapte op de arbeidsmarkt.

Terugblik vangnetuitkering 2022

De commissie ontving van 26 gemeenten een aanvraag voor een vangnetuitkering over 2022. Dit leidde voor 25 gemeenten tot een positief advies. Het totale bedrag aan vangnetuitkeringen over 2022 bedraagt 8,5 miljoen. Het aantal aanvragen over 2022 past bij een jaar waarin er geen groot tekort of overschot was op het zogeheten macrobudget, het bijstandsbudget van alle gemeenten samen. De commissie spande zich in om de vangnetuitkering actief onder de aandacht van gemeenten te brengen. Dit leidde ertoe dat het overgrote deel van de gemeenten dat financieel gezien in aanmerking kwam, daadwerkelijk een aanvraag indiende.

Meerjarige tekortgemeenten

Opvallend was dat het overgrote deel van de gemeenten dat over 2022 in aanmerking kwam voor een vangnetuitkering, in de afgelopen jaren meermaals een beroep heeft gedaan op het vangnet. In deze gemeenten is sprake van een meerjarig tekort op het bijstandsbudget. De commissie is positief over de onderzoeken die het Ministerie van SZW heeft laten verrichten naar het ontstaan van deze meerjarige tekorten. Belangrijke uitkomst daarvan is dat er grenzen zijn aan het nog verder aanscherpen van het verdeelmodel. De onderzoekers van AEF en De Beleidsonderzoekers doen daarbij de aanbeveling om meer correctiemechanismen in te voeren op de bestaande verdeling. Een voorbeeld hiervan is het aftoppen van overschotten en tekorten boven een bepaalde grens. De onderzoekers noemen ook nadrukkelijk het uitbreiden van de vangnetregeling als een van de mogelijkheden.

Het Ministerie van SZW zal samen met VNG, Divosa en de Toetsingscommissie aan de slag gaan met de aanbevelingen van deze onderzoeken. Zij zullen dan bezien of aanpassing van de financieringssystematiek nodig is en zo ja, hoe die er dan uit moet komen te zien.

Statushouders en Oekraïense vluchtelingen

De vangnetuitkering over 2022 kent verder een grote vertegenwoordiging van (zeer) kleine gemeenten. Bij deze gemeenten lijkt de huisvesting van statushouders een van de hoofdoorzaken van het tekort. Dit zijn gemeenten met een relatief lage bijstandsdichtheid. Doordat de taakstelling voor het huisvesten van statushouders evenredig is met het aantal inwoners, drukt voor deze gemeenten de huisvesting van statushouders relatief zwaar op het bijstandsbudget. Binnen de financieringssystematiek worden gemeenten na twee jaar gecompenseerd voor statushouders die een beroep doen op de bijstand. Er mag dan ook worden verwacht van gemeenten dat zij hier in

hun reserveringen rekening mee houden. Verder verwacht de commissie dat de initiatieven om statushouders sneller de taal te laten leren en sneller aan het werk te laten gaan, een positieve bijdrage zullen leveren aan het terugdringen van het tekort in die gemeenten.

Vluchtelingen uit Oekraïne hebben vanuit de Europese Unie een bijzondere status. Zij kunnen daardoor zonder werkvergunning aan het werk. Vluchtelingen die niet werken ontvangen leefgeld. Zij kunnen daardoor geen beroep doen op de bijstand. Die situatie kan veranderen als de bijzondere status vanuit de Europese Unie afloopt. In dat geval zal naar verwachting een groot aantal Oekraïense vluchtelingen in één keer instromen in de bijstand. Gemeenten die in verhouding tot hun budget veel Oekraïense vluchtelingen huisvesten kunnen dan te maken krijgen met aanzienlijke tekorten op het bijstandsbudget. De Toetsingscommissie roept dan ook het ministerie van SZW op om tijdig actie te ondernemen op het (eventueel) aflopen van deze bijzondere status. SZW kan dit bijvoorbeeld doen door hier in de verdeling van het bijstandsbudget rekening mee te houden.

Loonkostensubsidie

In het jaarverslag over 2022 constateerde de Toetsingscommissie dat de uitgaven aan loonkostensubsidies een grote rol speelden bij de vangnetuitkering over 2021. De commissie schreef toen ook in haar jaarverslag dat de nieuwe wijze van financiering van loonkostensubsidie vanaf 2022 positief uitpakt voor de zeven gemeenten die over 2021 een vangnetuitkering ontvingen. Met de nieuwe wijze van financiering wordt het budget voor loonkostensubsidie niet langer verdeeld via het verdeelmodel, maar op basis van gerealiseerde uitgaven van het voorgaande jaar.

De eerste cijfers laten zien dat van de nieuwe financieringswijze van loonkostensubsidie positief uitpakt voor deze gemeenten. Er is een dempend effect op de grote uitschieters die er eerder waren bij een klein aantal gemeenten. Omdat het budget voor loonkostensubsidie maar een klein deel is van het macrobudget zijn de effecten voor de overige gemeenten klein. Hierbij merken we wel op dat het budget voor loonkostensubsidies in 2022 is verhoogd.

Rol van de gemeenteraad

Om de positie van de gemeenteraad bij de Participatiewet te onderstrepen zijn in het modelaanvraagformulier voor de vangnetuitkering over 2022 drie extra vragen toegevoegd. Onderdeel hiervan is het maken van een samenvatting, een vraag over hoe het college de raad geïnformeerd heeft en een vraag over de uitkomsten van de behandeling van de vangnetaanvraag in de gemeenteraad. Deze drie nieuwe vragen moeten volgens de Toetsingscommissie bijdragen aan de inhoudelijk controlerende rol van de gemeenteraad. De Toetsingscommissie monitort of deze nieuwe toegevoegde vragen bijdragen aan dat doel.

De commissie constateert dat er grote variëteit bestaat in de mate waarin gemeenteraden de vangnetaanvragen behandelen. Dit jaar was in iets meer dan de helft van de gemeenten de vangnetaanvraag een hamerstuk. In de andere gemeenten is de aanvraag wel besproken, met een sterke variatie in hoe lang die bespreking duurde.

Ontwikkelingen in de Participatiewet

In het kader van 'Participatiewet in balans' heeft de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen voorstellen gepresenteerd om de Participatiewet te herzien. Het huidige kabinet zal een meer fundamentele herziening van de Participatiewet naar verwachting niet meer oppakken. Wel zijn er voor de zomer van 2023 enkele voorstellen in consultatie gegaan voor aanpassingen op de korte termijn ('Spoor 1').

Vooruitlopend op deze wetswijzigingen zijn er gemeenten die zoeken naar mogelijkheden om de Participatiewet minder streng in te zetten en waar mogelijk uitzonderingen te maken. Dit onderwerp heeft de aandacht van de Toetsingscommissie. Indien gemeenten uitzonderingsgronden niet correct toepassen, bestaat er namelijk een risico dat de accountant dit als onrechtmatigheid bestempelt. Bij de beoordeling door de Toetsingscommissie kunnen dergelijke onrechtmatigheden van invloed zijn op de hoogte van de vangnetuitkering. De Toetsingscommissie benadrukt hierin dat het belangrijk is dat het Ministerie van SZW helder blijft communiceren richting gemeenten in

welke situaties het vooruitlopen op wetgeving of het voeren van maatwerk wel of niet rechtmatig is.

De commissie is positief over de ontwikkeling dat gemeenten meer de ruimte krijgen om structureel maatwerk toe te passen in situaties waarin de wet hardvochtig kan uitpakken. Aandachtspunt hierbij is hoe deze ontwikkeling zich verhoudt tot de huidige uitgangspunten van het vangnet. Het vangnet gaat er immers van uit dat gemeenten streven naar tekortreductie. Het vaker toepassen van maatwerk kan echter ook leiden tot hogere uitgaven. Verder vraagt de commissie zich af wat verschillen tussen gemeenten in het toepassen van maatwerk betekenen voor de intergemeentelijke solidariteit en daarmee het draagvlak voor het vangnet. Het is immers mogelijk dat een gemeente die veelvuldig maatwerk heeft toegepast vervolgens een beroep doet op het vangnet. Via de uitname uit het macrobudget in het opvolgende jaar betalen alle gemeenten mee aan het vangnet, waaronder de gemeenten die minder vaak maatwerk hebben toegepast.

Samenhangende gemeentelijke aanpak in het sociaal domein

De commissie benadrukt het belang van een samenhangende aanpak van gemeenten in het sociaal domein. Ze constateert dat de problematiek van burgers in de Participatiewet ingewikkelder is geworden. Mensen die voorheen in de sociale werkvoorziening of in de Wajong zouden instromen, komen nu in de Participatiewet. Deze groep komt veelal niet aanmerking voor regulier werk. Van gemeenten vraagt het meer inspanningen om deze personen naar werk te begeleiden. Voor een succesvolle toeleiding van mensen in de Participatiewet naar werk is een integrale benadering nodig. Gemeenten doen er verstandig aan om de verbindingen met domeinen als de Maatschappelijke Ondersteuning of de schuldhulpverlening te blijven leggen. In veel gemeenten is sprake van bredere tekorten binnen het sociaal domein. Dit vraagt dan om scherpere keuzes van gemeenten in de doelen waaraan zij geld gaan besteden vanuit de algemene middelen.

Regionalisering en arbeidsmarkt

Op regionaal niveau werken gemeenten steeds meer samen. De commissie erkent dat samenwerking tussen gemeenten in een regio voordelen kent. De arbeidsmarkt beperkt zich immers niet tot de grenzen van de gemeente. Aandachtspunt is echter dat enerzijds regionale samenwerkingsverbanden groeien en ook vanuit het Rijk meer ondersteuning krijgen, anderzijds is de budgettoedeling en verantwoording nadrukkelijk per gemeente ingericht. Dit vraagt om reflectie. Andere aandachtspunten zijn de informatievoorziening vanuit het regionale samenwerkingsverband en de bewegingsvrijheid van gemeenten om individueel maatregelen te treffen voor tekortreductie. Tot slot vraagt de commissie aandacht voor de controle door de gemeenteraad. Gemeenteraden hebben de taak om de samenwerkingsverbanden te controleren. Colleges moeten dit faciliteren. In de praktijk ervaren raadsleden hier knelpunten.

Organisatie van de Toetsingscommissie

In 2023 nam Bea Irik afscheid als lid van de Toetsingscommissie. De commissie dankt haar voor haar deskundigheid, haar kritische blik en bevlogen inzet in de afgelopen tien jaar. Chantal Nijkerken-de Haan volgde haar per 1 januari 2024 op.

De Toetsingscommissie kon haar werk doen mede dankzij de goede samenwerking met haar partners: VNG, Divosa en het Ministerie van SZW. In 2024 hoopt de commissie deze samenwerking te kunnen voortzetten.

Over de Toetsingscommissie

Gemeenten ontvangen van de Rijksoverheid budget om bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies te kunnen betalen. Gemeenten met grote tekorten kunnen onder voorwaarden een beroep doen op een vangnetuitkering. Hiervoor moet een gemeente voldoen aan een aantal financiële voorwaarden. Een gemeente moet een tekort hebben groter dan een eigenrisicodrempel van 7,5%, waarbij ook gekeken wordt naar eventuele overschotten in de voorgaande jaren. Ook gelden procedurele voorwaarden. Zo dient het college een verklaring op te stellen met een analyse van de oorzaken van het tekort en de maatregelen die het genomen heeft om het tekort terug te dringen. Deze verklaring dient de instemming te hebben van de gemeenteraad.

De Toetsingscommissie vangnet Participatiewet beoordeelt deze aanvragen en adviseert de minister voor Armoedebelief, Participatie en Pensioenen over het al dan niet toekennen van een vangnetuitkering. Vangnetuitkeringen worden bekostigd vanuit het totale budget voor alle gemeenten samen (het zogeheten macrobudget) van twee jaar later. Het vangnet gaat daarmee uit van intergemeentelijke solidariteit.

De commissie heeft een beoordelende en signalerende rol: beoordelend als het gaat om de aanvragen en signalerend als het gaat om de houdbaarheid en werking van het financiële systeem en het vangnet in het bijzonder. De commissie is onafhankelijk en vervult een verbindende rol naar zowel het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) als naar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Divosa, de vereniging van gemeentelijke directeuren in het sociaal domein.

Hoofdstuk 1. Kerngegevens over de vangnetuitkering 2022

Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op enkele kerncijfers rond de aanvragen van de vangnetuitkering over 2022. Achtereenvolgens noemt de commissie het aantal aanvragen en gaat ze in op de beoordeling en advisering, het uitvragen, de rechtmatigheid en tot slot het niet-gebruik van de vangnetuitkering.

Aantal aanvragen

In de periode 1 januari 2023 tot en met 15 augustus 2023 konden gemeenten een aanvraag indienen bij de Toetsingscommissie voor een vangnetuitkering over 2022. Hiervan maakten 26 gemeenten gebruik.

Het aantal aanvragen over 2022 was hoger dan in de voorgaande jaren. Over zowel 2020 als 2021 waren er slechts acht aanvragen, wat te maken had met het forse overschot op het macrobudget in die jaren. Over 2022 was het macrobudget nagenoeg in evenwicht met de totale uitgaven van alle gemeenten, met een macro-overschot van 0,07% (circa 4 miljoen euro). Het aantal van 26 aanvragen past hierbij.

Beoordeling en advisering

De commissie heeft de 26 gemeentelijke aanvragen beoordeeld. De 26 aanvragen leidden in 25 gevallen tot een positief advies. Eén aanvraag leidde tot een negatief advies. De betreffende gemeente (Den Haag) voldeed niet aan de financiële vereisten om in aanmerking te komen voor een vangnetuitkering. De overige 25 gemeenten, waarover de commissie positief adviseerde, voldeden aan alle voorwaarden. Op 25 september 2023 bracht de commissie de adviezen uit aan de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen. De minister heeft conform de adviezen besloten. Tabel 1 geeft aan welk bedrag aan vangnetuitkering de 25 gemeenten met een positieve beoordeling in het eerste kwartaal van 2024 ontvangen.

Tabel 1. Bedragen gemoeid met de vangnetuitkering over 2022

Gemeente	Bedrag (in euro's)	Gemeente	Bedrag (in euro's)
Albrandswaard	45.913	Lansingerland	311.596
Almelo	119.437	Leeuwarden	2.755.731
Barneveld	273.099	Midden-Delfland	271.516
Bloemendaal	81.461	Oegstgeest	88.756
Castricum	51.256	Oude IJsselstreek	62.934
Deventer	444.700	Renswoude	99.298
Hardinxveld-Giessendam	155.114	Ridderkerk	68.322
Hendrik-Ido-Ambacht	123.040	Rozendaal	11.577
Kaag en Braassem	57.750	Sliedrecht	100.024
Kampen	148.559	Zevenaar	150.166
Koggenland	27.241	Zoeterwoude	203.239
Krimpen aan den IJssel	91.257	Zwolle	2.204.998
Landgraaf	565.227		
Totaal	8.512.212	Gemiddeld	340.488

Uitvragen

Indien een aanvraag onvolledig is, kan de toetsingscommissie de gemeente in de gelegenheid stellen om het verzoek aan te vullen. Van een onvolledig verzoek is bijvoorbeeld sprake wanneer bepaalde onderdelen in het modelaanvraagformulier niet zijn ingevuld of wanneer een handtekening ontbreekt.

Voor de vangnetuitkeringen over 2022 heeft de commissie een uitvraag gedaan bij vijf gemeenten om het formulier aan te vullen. Deze gemeenten reageerden adequaat op de uitvraag. De commissie heeft dan ook voor die gemeenten een positief advies uitgebracht.

Bij vier gemeenten ging de uitvraag over de nieuwe vragen over de rol van de gemeenteraad, die vanaf de vangnetuitkering over 2022 zijn toegevoegd. Opvallend hierbij is dat gemeenten de vraag over de opvattingen van de gemeenteraad vaak niet hebben beantwoord. De vraag betreft een tabel die gemeenten dienen in te vullen nadat de behandeling in de gemeenteraad heeft plaatsgevonden. Gemeenten kunnen die vraag makkelijk over het hoofd zien. De Toetsingscommissie gaat na hoe het formulier op dit onderdeel verduidelijkt kan worden.

Rechtmatigheid

Bij de beoordeling weegt de Toetsingscommissie ook mee of er sprake is van onrechtmatige bestedingen. Eventuele fouten en onzekerheden worden boven een bepaalde drempel in mindering gebracht op de nettolasten. Het resterende bedrag wordt gehanteerd voor de beoordeling of het tekort meer bedraagt dan de eigenrisicodrempel en – indien dit het geval is – de vaststelling van de hoogte van de vangnetuitkering. De commissie ontvangt hiervoor van het Ministerie van SZW voor de aanvragende gemeenten een rapportage van de bevindingen en de controleverklaringen van de accountant op de rechtmatigheden. Bij de aanvragende gemeenten zijn over 2022 geen onrechtmatigheden vastgesteld.

Daarmee is het voor het derde jaar op rij dat er bij de gemeenten die een vangnetuitkering hebben ontvangen geen onrechtmatige bestedingen zijn vastgesteld. De commissie vindt deze prestatie een compliment waard.

Niet-gebruik van de vangnetuitkering

Vier gemeenten voldeden aan de financiële vereisten voor een vangnetuitkering over 2022, maar dienden geen aanvraag in. In tabel 2 zijn de betreffende gemeenten opgenomen inclusief de bedragen aan vangnetuitkering waarvoor zij financieel gezien in aanmerking kwamen.

Tabel 2. Bedrag aan niet-ontvangen vangnetuitkering, per gemeente

Gemeente	Bedrag aan niet ontvangen vangnetuitkering (in euro's)
Dongen	13.010
Eijsden-Margraten	8.947
Oudewater	16.917
Texel	1.225
Totaal	40.099
Gemiddeld	10.025

Vanwege de beperkte omvang van de bedragen heeft de commissie dit jaar geen inventarisatie gedaan naar de redenen van deze gemeenten om niet in te dienen. Van eerdere jaren is bekend dat gemeenten geen aanvraag indienen als zij het beeld hebben dat het te ontvangen bedrag te laag is vergeleken met de inspanningen die horen bij de aanvraagprocedure. Ook komt het voor dat gemeenten niet aanvragen omdat zij onbekend zijn met het vangnet. Dit laatste komt vooral voor in kleine en middelgrote gemeenten waar veel personele wisselingen zijn geweest.

De commissie zet zich in om het niet-gebruik van de vangnetuitkering tegen te gaan. Zij doet dit bijvoorbeeld door de administratieve lasten van het aanbiedingsformulier laag te houden en door voorlichting te geven aan gemeenten over de aanvraagprocedure. Ook benadert de commissie gemeenten die financieel gezien in aanmerking komen voor een vangnetuitkering. Ze wijst hen dan op de aanvraagprocedure.

Hoofdstuk 2. Opvallende zaken in de vangnetaanvragen over 2022

Inleiding

Het aanvraagformulier schrijft voor dat gemeenten een analyse maken van de oorzaken van het tekort en dat zij beschrijven welke maatregelen zij hebben getroffen om het tekort te reduceren. De Toetsingscommissie toetst procedureel. Dat betekent dat de commissie in de beoordeling geen inhoudelijk oordeel velt over deze analyses of deze maatregelen. Wel bestudeert de commissie de aanvragen in het kader van haar signalerende functie. In dit hoofdstuk beschrijft de commissie welke zaken opvielen in de ontvangen aanvragen voor een vangnetuitkering over 2022.

Nieuwe vragen over de rol van de gemeenteraad

Om de positie van de gemeenteraad te onderstrepen zijn in het modelaanvraagformulier voor de vangnetuitkering over 2022 drie extra vragen toegevoegd. Gemeenten dienen vanaf de vangnetuitkering over 2022 in het aanvraagformulier een samenvatting te maken. De samenvatting moet gaan over de inhoudelijke onderdelen van de aanvraag. Dit zijn de analyse van oorzaken van het tekort, de maatregelen gericht op tekortreductie en het effect van die maatregelen. Deze vraag naar de samenvatting moet ertoe leiden dat de inhoud van het formulier beter inzichtelijk wordt voor gemeenteraadsleden.

Daarnaast is er een nieuwe vraag in het aanvraagformulier over de betrokkenheid van de gemeenteraad. Bij die vraag konden colleges van B&W aangeven op welke momenten zij de gemeenteraad geïnformeerd hebben over het tekort. Ze geven daarbij ook aan wat het gemeentelijke beleid is gericht op tekortreductie.

Tot slot zit er een nieuwe vraag in het aanvraagformulier over de opvattingen van de gemeenteraad. De gemeenteraad moet hier de opvattingen geven over de verklaring van het college. Deze vraag stelt gemeenteraden in de gelegenheid om hun inhoudelijke opvattingen te geven over de gemeentelijke aanpak.

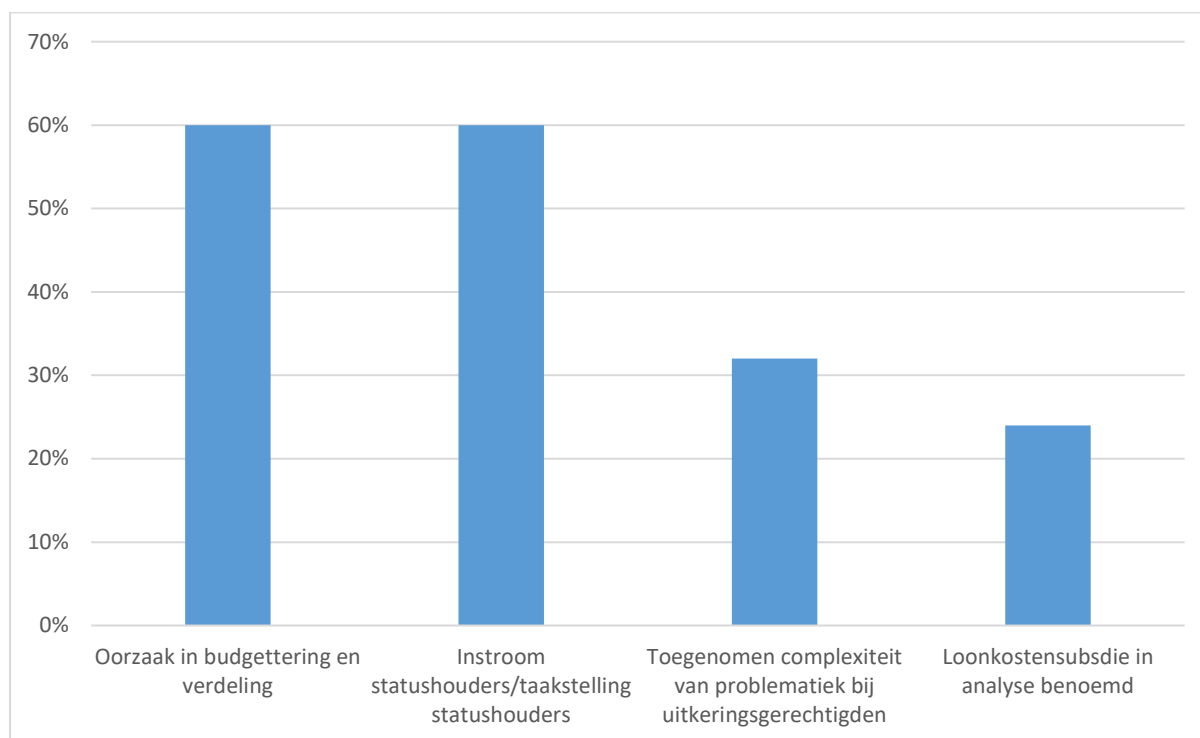
Deze drie nieuwe vragen moeten bijdragen aan de inhoudelijk controlerende rol van de gemeenteraad. De Toetsingscommissie monitort of deze nieuwe toegevoegde vragen bijdragen aan dat doel. Een aantal gemeenten heeft tijdens de raadsbehandeling van de vangnetaanvraag een uitgebreide bespreking gehad tussen college en gemeenteraad. Dit is het eerste jaar waarin gemeenten met deze vragen werken. Het is dan ook nog onduidelijk of deze nieuwe vragen hebben bijgedragen aan een meer uitgebreide bespreking tussen college en gemeenteraad.

De commissie constateert dat er grote variëteit bestaat in de mate waarmee gemeenteraden de vangnetaanvragen behandelen. Dit jaar was in iets meer dan de helft van de gemeenten de vangnetaanvraag een hamerstuk. In de andere gemeenten is de aanvraag wel besproken, variërend van een korte tot een lange bespreking. In een enkele gemeente was er zelfs een bespreking met een technische briefing aan de gemeenteraad.

Vaak genoemde oorzaken in de analyse van het tekort

Het aanvraagformulier vraagt aan gemeenten om een analyse te maken van de oorzaken van het tekort. In figuur 1 zijn de meest genoemde verklaringen opgenomen. Opvallend is dat gemeenten vaak oorzaken noemen die te maken hebben met de budgettering (of meer specifiek: de uitwerking van het verdeelmodel). Een tweede belangrijke genoemde oorzaak is de instroom van statushouders. Minder vaak noemen gemeenten de toegenomen complexiteit van problemen bij uitkeringsgerechtigden, die toetreding tot de arbeidsmarkt in de weg staat. Gemeenten noemen ook regelmatig de financiering van loonkostensubsidie in de analyse.

Figuur 1. Veelgenoemde tekortoorzaken in de aanvragen om een vangnetuitkering met een positief advies (25 aanvragende gemeenten).

Drie gemeenten hadden aandacht voor personeelszaken in relatie tot het tekort. Deze gemeenten geven een interessante blik in de uitvoeringspraktijk bij gemeenten.

De eerste gemeente geeft aan dat ze minder inzetten op handhaving, gezien het personele verloop aldaar.

Ook in de tweede gemeente speelden personeelstekorten. Hierdoor is het in deze gemeente minder goed mogelijk om goed aan de poort te controleren. De gemeente concludeert in haar aanvraag dan ook dat zij mogelijk meer uitkeringen toekent dan nodig is.

Tot slot noemt de derde gemeente dat begeleiding van cliënten moeilijker mogelijk was door ziekte onder consulenten. Daarbij komt dat het door de krapte op de arbeidsmarkt lastig is om deze uitval op te pakken. Ook noemt de gemeente dat het lastig is nieuw personeel in te werken vanwege de kennis die nodig is. Verder wijst de gemeente erop dat detachingsbureaus problemen ondervinden in het leveren van goede consulenten. Dit alles kan tot gevolg hebben (gehad) dat de doelgroep met afstand tot de arbeidsmarkt binnen de gemeente is gegroeid. Begeleiding naar werk is immers minder goed mogelijk.

Bij een andere gemeente was respectievelijk het cliëntenbestand onvoldoende in beeld. Een andere gemeente noemt dat 30% van de uitkeringsgerechtigden een tijdelijke dan wel een definitieve arbeidsontheffing heeft.

De Toetsingscommissie toetst procedureel en heeft daarom geen inhoudelijk oordeel over de kwaliteit van de analyse. Ze ziet wel dat gemeenten serieus werk maken van het analyseren en het hierover rapporteren. Het is aan de gemeenteraad in de betreffende gemeente om een oordeel te hebben over de kwaliteit van de analyse. De gemeenteraad beoordeelt of de analyse aanknopingspunten biedt als grondslag voor het nemen van bepaalde maatregelen.

Eerdere aanvragen van gemeenten

Een groot deel van de gemeenten die over 2022 een vangnetuitkering heeft aangevraagd, kwam ook al in eerdere jaren in aanmerking voor een vangnetuitkering (zie tabel 3). Deze tabel gaat terug tot en met 2015, omdat dat het jaar was waarin de vangnetuitkering in de huidige vorm werd ingevoerd.

Tabel 3. Gemeenten die over VU 2022 een vangnetuitkering ontvingen, en het aantal ontvangen vangnetuitkeringen over VU 2015-VU 2022.

Gemeentenaam	Totaal aantal vangnetuitkeringen (VU 2015-VU 2022)	Gemeentenaam	Totaal aantal vangnetuitkeringen (VU 2015-VU 2022)
Albrandswaard	2	Lansingerland	4
Almelo	4	Leeuwarden	6
Barneveld	5	Midden-Delfland	4
Bloemendaal	3	Oegstgeest	6
Castricum	4	Oude IJsselstreek	5
Deventer	6	Renswoude	2
Hardinxveld-Giessendam	4	Ridderkerk	3
Hendrik-Ido-Ambacht	3	Rozendaal	1
Kaag en Braassem	4	Sliedrecht	5
Kampen	3	Zevenaar	5
Koggenland	6	Zoeterwoude	1
Krimpen aan den IJssel	6	Zwolle	5
Landgraaf	5		

Het beeld over 2022 komt overeen met dat van voorgaande jaren (zie tabel 4). Een relatief kleine groep van 54 gemeenten is verantwoordelijk voor bijna 40% van alle aanvragen. Hier staat tegenover dat 98 gemeenten in de betreffende periode nooit in aanmerking kwam voor het vangnet.

Tabel 4. Aantal toegekende vangnetuitkeringen voor gemeenten in de periode VU 2015-VU 2022

Aantal toegekende vangnetuitkeringen (VU 2015-VU 2022)	Aantal gemeenten
0	98
1	57
2	65
3	68
4	32
5	14
6	8
7 of 8	0

De vraag waarom er in sommige gemeenten sprake is van een meerjarig tekort (of juist een meerjarig overschot) is onderzocht in 2022 en 2023¹. Uit deze onderzoeken blijkt dat de verklaring niet alleen ligt aan het gevoerde beleid in de betreffende gemeente. Andere verklaringen spelen een rol, waaronder beperkingen van het verdeelmodel. Gemeenten die veelvuldig gebruik hebben gemaakt noemen deze laatste verklaring vaak zelf in hun aanvraag als belangrijke oorzaak van het tekort.

Voor de gemeenten die in 2022 een vangnetuitkering hebben ontvangen, maar dat niet of minder vaak eerder hebben gedaan, lijkt de oorzaak vooral te liggen bij de huisvesting van statushouders. Dit gaat dan in het bijzonder om de kleine en middelgrote gemeenten, zoals Bloemendaal, Renswoude, Rozendaal en Zoeterwoude.

¹ AEF-De Beleidsonderzoekers '[Verklaringen voor tekorten en overschotten op het bijstandsbudget](#)', 2023 en SEO-Atlas '[Meerjarige tekorten en overschotten op het bijstandsbudget: een verkenning van objectieve verklaringen](#)', 2023

Huisvesting van statushouders

Veel gemeenten wijzen de huisvesting van statushouders aan als tekortoorzaak. Dit gaat om meer dan de helft van de aanvragende gemeenten. De vangnetuitkering over 2022 kent een grote vertegenwoordiging van (zeer) kleine gemeenten. Bij deze gemeenten lijkt de huisvesting van statushouders een van de hoofdoorzaken van het tekort. Hierbij gaat het niet alleen om het aantal statushouders dat de gemeente huisvest of over het al dan niet halen van de landelijke taakstelling. Waarom deze gemeenten te maken krijgen met een tekort heeft ook te maken met hoe de verdeling van statushouders over Nederland zich verhoudt tot de verdeling van het bijstandsbudget over gemeenten.

De Rijksoverheid stelt elk halfjaar de taakstelling per gemeente vast voor het aantal te huisvesten statushouders. Deze taakstelling is in de afgelopen jaren steeds toegenomen. Dit kwam onder andere door de instroom van vluchtelingen uit Syrië en Afghanistan. Zodra statushouders worden gehuisvest in een gemeente, kunnen zij een bijstandsuitkering aanvragen. Het is voor vluchtelingen immers lastig om de arbeidsmarkt te betreden. Dit heeft te maken met belemmeringen op het gebied van taal en de erkenning van diploma's. Ook beperkende regels aan werkmogelijkheden tijdens de asielperiode maken deelname aan de arbeidsmarkt moeilijk. Door deze oorzaken is de kans groot dat statushouders instromen in de bijstand. Naarmate een statushouder langer in Nederland woont, neemt de kans op een baan toe. Het aantal statushouders dat werkt in 2022 is dan ook toegenomen².

De taakstelling voor de huisvesting van statushouders is evenredig aan het aantal inwoners. Het bijstandsbudget van een gemeente is echter gebaseerd op het verwachte aantal bijstandsuitkeringen, waarbij de bijstandsdichtheid per gemeente sterk uiteenloopt (van minder dan 1% tot meer dan 6% van het aantal huishoudens).

Voor bepaalde gemeenten kan de huisvesting van statushouders extra zwaar drukken op het bijstandsbudget. Dan gaat het vooral om gemeenten met een lage bijstandsdichtheid. In het bijzonder geldt dit voor kleine gemeenten. Gemeenten worden pas in latere jaren financieel gecompenseerd. Zowel bij de historische als bij de objectieve verdeling treedt er namelijk een vertragingseffect op van twee jaar. In de tussentijd kunnen gemeenten dan een beroep doen op het vangnet.

De Toetsingscommissie merkt op dat het Rijk gemeenten moet wijzen op de mogelijkheid van het opnemen van een reservering voor de verwachte hogere bijstandsuitgaven als gevolg van de huisvesting van statushouders. Verder is de Toetsingscommissie positief over de initiatieven van de minister van SZW om statushouders sneller aan een baan te helpen. Deze initiatieven omvatten onder andere de inzet van startbanen, het verbinden van lokale projecten en het verstrekken van subsidie aan werkgevers. Naast deze initiatieven wijst de Toetsingscommissie op het grote belang dat statushouders snel de taal leren, ook al tijdens de asielpcedure, zodat hun kansen op de arbeidsmarkt toenemen.

Op 29 november 2023 oordeelde de Raad van State dat asielzoekers langer dan 24 werken per jaar mogen werken. De beperkingen die het UWV stelde bij het verlenen van een werkvergunning zijn hiermee komen te vervallen. De Toetsingscommissie verwacht hiermee dat de kansen van statushouders op de arbeidsmarkt zullen toenemen.

De hierboven beschreven problematiek gaat niet op voor vluchtelingen uit Oekraïne. Zij hebben namelijk vanuit de Europese Unie een bijzondere status. Hierdoor kunnen zij zonder werkvergunning aan het werk. Vluchtelingen die niet werken ontvangen leefgeld. Zij kunnen daardoor geen beroep doen op de bijstand. Die situatie kan veranderen als de bijzondere status vanuit de Europese Unie afloopt. In dat geval zal naar alle waarschijnlijkheid een groot aantal Oekraïense vluchtelingen in één keer instromen in de bijstand. Gemeenten die in verhouding tot hun budget veel Oekraïense vluchtelingen huisvesten kunnen dan, zonder mitigerende maatregelen, te maken krijgen met aanzienlijke tekorten op het bijstandsbudget. De Toetsingscommissie roept dan ook het ministerie van SZW op om tijdig actie te ondernemen op het (eventueel) aflopen van deze bijzondere status. SZW kan dit bijvoorbeeld doen door hier bij de

² [Steeds meer statushouders hebben betaald werk \(cbs.nl\)](#), 13 april 2023

vaststelling van het macrobudget en de verdeling van het bijstandsbudget rekening mee te houden.

Uitgaven aan loonkostensubsidie

In het jaarverslag over 2022 constateerde de Toetsingscommissie dat de uitgaven aan loonkostensubsidies een grote rol speelden bij de vangnetuitkering over 2021. De commissie schreef toen ook in haar jaarverslag dat de nieuwe wijze van financiering van loonkostensubsidie vanaf 2022 positief uitpakt voor de zeven gemeenten die over 2021 een vangnetuitkering ontvingen. Met de nieuwe wijze van financiering wordt het budget voor loonkostensubsidie niet langer verdeeld via het verdeelmodel, maar op basis van gerealiseerde uitgaven van het voorgaande jaar.

De zeven gemeenten die in aanmerking kwamen voor de vangnetuitkering 2021 gingen er in 2022 met de nieuwe financieringswijze erop vooruit. Drie van die gemeenten (Barneveld, Koggenland en Krimpen aan den IJssel) kwamen toch nog in aanmerking kwamen voor het vangnet over 2022. Dat had niet te maken met tekorten op het budget voor loonkostensubsidie, maar met tekorten op het bijstandsbudget (zie tabel 5).

Tabel 5: uitgaven aan loonkostensubsidie (LKS) en bijstand over 2021 en 2022 voor de gemeenten die over 2021 een vangnetuitkering ontvingen.

Gemeente	Totaal Budget 2021 (Definitief)	Saldo LKS ³ 2021	Saldo Bijstand 2021	Totaal tekort-percentage	Totaal Budget 2022 (Definitief)	Saldo LKS 2022	Saldo Bijstand 2022	Totaal saldo (percentage)
Barneveld	7.332.888	-408.164	-710.952	-15,26%	7.914.439	-120.887	-943.656	-13,45%
Ede	24.639.356	-434.909	-2.047.933	-10,08%	24.724.355	415.359	-1.873.683	-5,90%
Zutphen	19.718.332	-391.752	-1.405.274	-9,11%	19.469.776	204.210	-1.388.161	-6,08%
Krimpen aan den IJssel	7.318.947	-191.137	-518.334	-9,69%	7.438.070	51.000	-791.369	-9,95%
Koggenland	2.727.524	-145.839	-74.668	-8,08%	2.747.902	1.025	-261.599	-9,48%
Berkelland	7.566.505	-896.541	-73.029	-12,81%	8.141.372	183.371	-223.569	-0,49%
Krimpenerwaard	9.777.634	-356.831	-538.233	-9,15%	9.988.198	146.193	-841.588	-6,96%

De eerste cijfers laten zien dat van de nieuwe financieringswijze van loonkostensubsidie een dempend effect uitgaat op de grote uitschieters die er eerder waren bij een klein aantal gemeenten. Voor de overige gemeenten zijn in 2022 de effecten klein. Dit komt doordat het budget voor loonkostensubsidie maar een klein deel van het macrobudget is.

Met de nieuwe wijze van financieren is er een sterkere prikkel voor gemeenten om het instrument loonkostensubsidie in te zetten. Op die manier kunnen gemeenten meer personen met een arbeidsbeperking naar een baan begeleiden.

Toegenomen complexiteit van de problematiek bij bijstandsgerechtigden

Een aantal gemeenten stelt dat het moeite heeft om bijstandsgerechtigden naar werk toe te leiden. Volgens deze gemeenten is er sprake van een toename van de complexiteit van de problematiek bij bijstandsgerechtigden. Dit maakt toetreding tot de arbeidsmarkt moeilijker dan het voorheen was. Een aanvragende gemeente benoemt als oorzaak dat de criteria om in de

³ Tot en met 2021 werd in het macrobudget geen onderscheid gemaakt tussen het budget voor loonkostensubsidies en dat voor bijstand. Daarom is voor de vergelijking in deze tabel het budget in 2021 voor loonkostensubsidie gelijkgesteld aan het percentage van de totale netto lasten dat alle gemeenten in 2021 aan loonkostensubsidies hebben besteed (3,98%).

Wajong te komen strenger zijn geworden. Als oorzaak ziet zij ook dat de instroom in de sociale werkvoorziening (sw) is gestopt. Mensen die voorheen in de Wajong en/of in de sociale werkvoorziening zouden instromen, komen nu in de bijstand terecht. Een andere gemeente stelt ook dat er sprake is van een toegenomen complexiteit van problemen in de bijstandspopulatie, als het gaat om kansen op toetreding naar werk. Zij denkt dat deze toename voor een deel verband houdt met het toenemend aantal statushouders die van een uitkering en ondersteuning afhankelijk zijn. De samenleving die ingewikkelder wordt en meer eisen stelt aan arbeidsvermogen, is ook een ontwikkeling die de kansen op werk voor bijstandsgerechtigden negatief beïnvloedt.

Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren

De aanvragende gemeenten nemen een breed palet aan maatregelen gericht op participatie (zij het in de samenleving dan wel op de arbeidsmarkt). Sommige maatregelen keerden in meerdere aanvragen terug. Voor deze paragraaf heeft de commissie de getroffen maatregelen geanalyseerd in de aanvragen over 2022.

Doelgroepen met bijzondere aandacht in de gemeentelijke aanvragen

Veel aandacht in de aanvragen gaat uit naar de doelgroep statushouders. Bij 16 van de 25 aanvragen wordt deze doelgroep benoemd. Daarbij kan het gaan om de begeleiding van statushouders en de inzet van arbeidsmakelaar voor statushouders, maar ook voorlichtingsbijeenkomsten voor statushouders. Een enkele gemeente noemt zelfs dat ze een aparte re-integratievoorziening inkoopt voor statushouders, waarbij sprake is van cultuursensitiviteit.

Bij vijf gemeenten is nadrukkelijk sprake van aandacht voor mensen met psychische problematiek. Deze gemeenten benoemen dat zij IPS-trajecten inzetten, waarbij IPS staat voor Individuele Plaatsing en Steun. Binnen deze methodiek is het van belang om werk te hebben, naast de behandeling in de geestelijke gezondheidszorg.

Een andere doelgroep die nadrukkelijk aandacht krijgt in de aanvragen, vormen jongeren die uit het voortgezet speciaal of uit het praktijkonderwijs (vso/pro) komen. In vijf gemeenten wordt deze doelgroep benoemd. In de aanvragen benoemen de gemeenten het belang van het voorkomen van vroegtijdige uitkeringsafhankelijkheid en de bemiddeling naar werk. Een enkele gemeente benoemt dat bemiddeling ook gericht kan zijn gericht op de dagbesteding. Een andere gemeente benoemt het belang van casuïstiekbesprekingen, gericht op een warme overdracht en een sluitende aanpak van school naar werk.

Twee gemeenten noemen in hun aanvraag dat zij zich ervoor inspannen dat jongeren alsnog een startkwalificatie halen.

Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren

Veel gemeenten noemen maatregelen in relatie tot het niveau van taalbeheersing van de bijstandsgerechtigden. Een enkele gemeente noemt het project 'taal op de werkvloer'. Een andere gemeente biedt bijvoorbeeld taallessen aan. Een enkele gemeente geeft aan de taaleis in de bijstand toe te passen.

Twaalf gemeenten benoemen dat zij loonkostensubsidie inzetten. Dit is een maatregel gericht op het aan het werk helpen voor mensen met een verminderde arbeidsproductiviteit. Veel gemeenten noemen het bevorderen van parttime werk van bijstandsgerechtigden. De mogelijkheid van urenuitbreiding voor gedeeltelijke werkende bijstandsgerechtigden lezen we in de aanvragen terug. Een enkele gemeente wil parttime ondernemerschap stimuleren. Vier gemeenten benoemen 'social return on investment' als maatregel. Het doel hiervan is om meer werkgelegenheid te creëren voor mensen die ver van de arbeidsmarkt afstaan in relatie tot gemeentelijke aanbestedingen. Twee gemeenten passen de FIP-methode toe, waarbij FIP staat voor 'frequent, intensief en persoonlijk'. Daarbij gaat het om het intensiveren van contact tussen de gemeente en de bijstandsgerechtigde.

Vier gemeenten benoemen de inzet van jobcoaches. Drie gemeenten besteden in hun aanvraag aandacht aan schuldhulpverlening. Twee gemeenten benoemen 'werkplekaanpassing' als maatregel. Een derde gemeente neemt een hieraan gerelateerde maatregel (jobcarving en jobcreation). Twee gemeenten geven iets aan over het verlenen van ontheffingen. Ze willen hier terughoudend of voorzichtig mee omgaan.

Een enkele gemeente geeft aan de tegenprestatie in te zetten in de bijstand waarbij een maatschappelijk nuttige inspanning wordt geleverd als voorwaarde voor de bijstandsverstrekking.

Leerwerkplekken of leerwerktrajecten hebben vier gemeenten in de aanvraag opgenomen. Een enkele gemeente heeft het over werkplekken. Twee gemeenten zetten praktijkverklaringen in, waarmee mensen erkenning krijgen voor werkprocessen die zij zich eigen hebben gemaakt.

Beeld naar aanleiding van de maatregelen

De aanvragende gemeenten leggen verschillende accenten. In de ene gemeente lijkt de uitvoeringspraktijk iets strenger. Deze vraagt bijvoorbeeld een tegenprestatie in de bijstand of handhaaft de taaleis in de bijstand. Een andere gemeente lijkt minder streng en benadrukt schenkingen voor bijstandsgerechtigden tot 1.200 euro buiten beschouwing te willen laten. Daarbij wil ze bepaalde mogelijkheden voor kwijtschelding versoepelen. Ook komt het voor dat de ene gemeente terughoudender is in het toekennen van ontheffingen (van de sollicitatieplicht) dan de andere gemeente. Sommige gemeenten nemen een tussenpositie in. Zo wil een gemeente niet consequent de vier weken zoektermijn inzetten bij een aanvraag om een bijstandsuitkering. Deze gemeente wil onderscheid maken naar voor wie zij de zoektermijn wil inzetten, afhankelijk van de kwetsbaarheid van de jongere om aan het werk te gaan.

Hoofdstuk 3. Ontwikkelingen van het vangnet

Inleiding

Naast een beoordelende rol heeft de commissie een signalerende rol voor de ontwikkelingen die van belang kunnen zijn voor de werking en het draagvlak voor het vangnet. In dit hoofdstuk komen de belangrijkste thema's aan bod.

Onderzoeken naar de meerjarige tekorten en overschotten bij gemeenten

Het Ministerie van SZW gaf in 2022 opdracht voor een onderzoek naar de oorzaken van meerjarige, forse tekorten en overschotten op het bijstandsbudget bij een aantal gemeenten. De commissie besteedde in het vorige jaarverslag al aandacht hieraan. De eindrapporten van deze onderzoeken zijn in oktober van 2023 gepubliceerd⁴. Het kwantitatieve onderzoek door SEO-Atlas heeft geleid tot een aantal verbeteringen van het verdeelmodel voor 2024. Zo zijn er in het model verbeterde indicatoren voor de regionale arbeidsmarkt en nieuwe indicatoren voor zorgverbruik. Tegelijkertijd laten deze onderzoeken ook zien dat er grenzen zijn aan hoe het verdeelmodel op korte termijn verder verbeterd kan worden. Daar komt bij: een model – hoe verfijnd ook – zal altijd beperkingen hebben.

Het meer kwalitatieve onderzoek door AEF en De Beleidsonderzoekers heeft 15 gemeenten onderzocht. Belangrijke uitkomst is dat voor ongeveer de helft daarvan het ontstaan van meerjarige tekorten en overschotten redelijk tot goed verklaard kan worden door keuzes die de gemeente maakt in beleid en uitvoering. Voor de andere helft is dat verband er beperkt of nauwelijks. Volgens de onderzoekers speelt het verdeelmodel ook een rol. Er zijn echter beperkingen aan het nog verder verbeteren hiervan.

De onderzoekers doen daarom de aanbeveling om meer correctiemechanismen in te voeren op de bestaande verdeling. Een voorbeeld hiervan is het aftoppen van overschotten en tekorten boven een bepaalde grens. De opties daarbij zijn ('ex ante') of aan het einde ('ex post'). De onderzoekers noemen ook nadrukkelijk het uitbreiden van de vangnetregeling als een van de mogelijkheden. Het ministerie van SZW gaat samen met VNG, Divosa en gemeenten verkennen of de aanbevelingen van dit onderzoek aanleiding geven voor eventuele aanpassingen in de financieringssystematiek.

De Toetsingscommissie neemt vanuit haar onafhankelijke rol geen standpunt in over de richting van eventuele aanpassingen van de financieringssystematiek. Voor het draagvlak onder het vangnet acht de commissie het wel van belang dat er een goede inhoudelijke reactie komt op de aanbevelingen.

Ontwikkeling van het macrobudget

Net als in voorgaande jaren vraagt de commissie in haar jaarverslag aandacht voor de ontwikkeling van het macrobudget. Het macrobudget wordt geraamd op basis van het verwachte aantal huishoudens in de bijstand. De raming is meerjarig gezien behoorlijk accuraat. Desondanks kunnen er per jaar afwijkingen zijn met de uitgaven van gemeenten aan bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Zo was er over 2020 en 2021 sprake van een fors macro-overschot. Eerder zijn er ook jaren geweest met forse tekorten. Over 2022 was het macrobudget nagenoeg in evenwicht met de uitgaven. Het overschot was circa 4 miljoen euro of 0,07%.

In tabel 4 is in de eerste rij opgenomen hoeveel gemeenten na een correctie voor het macrosaldo hadden voldaan aan de financiële voorwaarden van het vangnet. Hierbij is gerekend met een eigenrisicodrempel van 7,5%. Voor de periode 2015-2018 staat tussen haakjes het aantal voor een eigenrisicodrempel van 5% (zoals in die periode ook het geval was). In de onderste regel staat het daadwerkelijk aantal gemeenten dat financieel gezien in aanmerking kwam (dus inclusief het niet-gebruik).

⁴ AEF-De Beleidsonderzoekers '[Verklaringen voor tekorten en overschotten op het bijstandsbudget](#)', 2023
SEO-Atlas '[Meerjarige tekorten en overschotten op het bijstandsbudget: een verkenning van objectieve verklaringen](#)', 2023

Tabel 4: aantal gemeenten in aanmerking voor vangnet per jaar

Jaar	VU2015	VU2016	VU2017	VU2018	VU2019	VU2020	VU2021	VU2022
Aantal gecorrigeerd voor macrosaldo	83 (111)	73 (94)	61 (89)	42 (67)	44	40	38	35
Aantal gemeenten dat daadwerkelijk in aanmerking kwam	184	233	222	78	37	11	11	29

In de periode 2015-2018 was er sprake van (grote) macrotekortingen, terwijl er in 2020 en 2021 juist grote overschotten waren. Het corrigeren voor het macrosaldo laat een veel stabiel beeld zien. Het gecorrigeerde aantal aanvragen neemt jaarlijks af. De afgelopen jaren is het verdeelmodel steeds meer verfijnd. Mogelijk had de prikkelwerking ook effect op de uitvoering van gemeenten. Ook is het aantal gemeenten in die periode iets teruggelopen door gemeentelijke herindelingen.

Ontwikkelingen in de Participatiewet

In het vorige jaarverslag heeft de commissie aandacht besteed aan de plannen voor de herziening van de Participatiewet. De minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen heeft op 9 juni 2023 de 'Visiebrief Participatiewet in balans' naar de Tweede Kamer gestuurd. Uitgangspunten daarin zijn dat de Participatiewet te complex is en dat de wet onvoldoende uitgaat van vertrouwen. Er is dan ook verbetering nodig als het gaat om inkomensondersteuning en passende ondersteuning bij participatie. De minister kondigde aan te willen toewerken naar een Participatiewet die onder andere eenvoudiger is en een toereikend bestaansminimum biedt. De wet moet beter gaan aansluiten bij het doenvermogen van mensen en ze moet goed uitvoerbaar zijn voor de professional. Hiertoe werkt de minister drie sporen uit onder de noemer 'Participatiewet in balans'. Onderdeel hiervan is het wetsvoorstel dat voor de zomer van 2023 in consultatie is gegaan ('Spoor 1'). Voorstellen daarin gaan bijvoorbeeld over het verruimen van grenzen voor bijverdienden en van het ontvangen van giften.

Vooruitlopend op deze wetswijzigingen zoekt een aantal gemeenten naar mogelijkheden om de Participatiewet minder streng in te zetten en waar mogelijk uitzonderingen te maken. Dit onderwerp heeft de aandacht van de Toetsingscommissie. Indien gemeenten uitzonderingsgronden niet correct toepassen, bestaat er namelijk een risico op dat een accountant dit als onrechtmatigheid beoordeeld. Bij de beoordeling door de Toetsingscommissie kunnen deze onrechtmatigheden van invloed zijn op de hoogte van de vangnetuitkering.

De Toetsingscommissie benadrukt hierin dat het belangrijk is dat het Ministerie van SZW helder blijft communiceren richting gemeenten in welke situaties het vooruitlopen op wetgeving of het voeren van maatwerk wel of niet rechtmatig is. Deze duidelijkheid dient ook te gelden voor accountants die de jaarrekeningen van gemeenten controleren en die eventuele onrechtmatigheden vaststellen.

De commissie is positief over de ontwikkeling dat gemeenten meer de ruimte krijgen om structureel maatwerk toe te passen in situaties waarin de wet hardvochtig kan uitpakken. Gemeenten hebben bijvoorbeeld vanaf 2023 meer ruimte gekregen om maatwerk toe te passen bij de vier weken zoektermijn voor jongeren tot 27 jaar en bij giften en hobbymatige verkoop. Aandachtspunt hierbij is hoe deze ontwikkeling zich verhoudt tot de huidige uitgangspunten van het vangnet. Het vangnet gaat er immers van uit dat gemeenten streven naar tekortreductie. Het toepassen van maatwerk kan namelijk ook leiden tot hogere uitgaven. Verder vraagt de commissie zich af wat verschillen tussen gemeenten in het toepassen van maatwerk betekenen voor de intergemeentelijke solidariteit en daarmee het draagvlak voor het vangnet. Het is immers mogelijk dat een gemeente die veelvuldig maatwerk heeft toegepast vervolgens een beroep doet op het vangnet. Via de uitname uit het macrobudget in het opvolgende jaar betalen alle gemeenten mee aan het vangnet, waaronder de gemeenten die minder ruimhartig maatwerk hebben toegepast.

Samenhangende gemeentelijke aanpak in het sociaal domein

De commissie benadrukt het belang van een samenhangende aanpak van gemeenten in het sociaal domein. Ze constateert dat de problematiek van burgers in de Participatiewet ingewikkelder is geworden. Mensen die voorheen in de sociale werkvoorziening of in de Wajong zouden instromen, komen nu in de Participatiewet. Deze groep komt veelal niet aanmerking voor regulier werk. Van gemeenten vraagt het meer inspanningen om deze personen naar werk te begeleiden. Voor een succesvolle toeleiding van mensen in de Participatiewet naar werk, is een integrale benadering nodig. Het uitsluitend benaderen van mensen vanuit een Participatiewet-oogpunt kan de toetreding van mensen uit de Participatiewet naar werk in de weg staan. In veel gevallen zijn er belemmeringen buiten het Participatiewet-gebied die toetreding op de arbeidsmarkt nadelig beïnvloeden. Gemeenten doen er verstandig aan om de verbindingen met domeinen als de Maatschappelijke Ondersteuning of de schuldhulpverlening te blijven leggen. Met name voor multiprobleem-huishoudens, is deze samenhang in de beleidsaanpak belangrijk. In veel gemeenten is sprake van bredere tekorten binnen het sociaal domein. Dit vraagt dan om scherpere keuzes van gemeenten in de doelen waaraan zij geld gaan besteden vanuit de algemene middelen in hun begroting.

Regionalisering en arbeidsmarkt

Op regionaal niveau werken gemeenten steeds meer samen. De commissie erkent dat samenwerking tussen gemeenten in een regio voordelen kent. De arbeidsmarkt beperkt zich immers niet tot de grenzen van de gemeente. Aandachtspunt is echter dat enerzijds regionale samenwerkingsverbanden groeien en ook vanuit het Rijk meer ondersteuning krijgen; anderzijds is de budgettoedeling en verantwoording nadrukkelijk per gemeente ingericht. Dit vraagt om reflectie. Andere aandachtspunten zijn de informatievoorziening vanuit het regionale samenwerkingsverband en de bewegingsvrijheid van gemeenten om individueel maatregelen te treffen voor tekortreductie. Tot slot vraagt de commissie aandacht voor de controle door de gemeenteraad. Gemeenteraden hebben de taak om toezicht te houden op prestaties en financiële resultaten van de samenwerkingsverbanden. In praktijk ervaren raadsleden hier knelpunten mee.

Begeleidingsmiddelen Gemeentefonds

Naast de middelen uit de Participatiewet om bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies te betalen hebben gemeenten ook geld nodig hebben om mensen naar werk te kunnen begeleiden, bijvoorbeeld voor jobcoaching. De benodigde middelen voor de (ambtelijke) capaciteit voor begeleiding en re-integratie worden gefinancierd vanuit het Gemeentefonds. De commissie ontvangt signalen van veel gemeenten dat deze middelen niet toereikend zijn om alle bijstandsgerechtigden begeleidings- en re-integratie-instrumenten aan te kunnen bieden.

Daardoor blijft het voor gemeenten aantrekkelijker om kansrijke bijstandsgerechtigden naar werk te begeleiden dan mensen die veel begeleiding nodig hebben. Juist voor deze laatste groep kan de samenwerking met een sociaal ontwikkelbedrijf veel opleveren. In deze sector zit bij uitstek de expertise om mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt te begeleiden. Vanuit de Participatiewet wordt bij de inzet van loonkostensubsidies alleen de individuele loonwaarde vergoed. Dit maakt dat in veel gevallen de gemeente financieel gezien niet uitkomt voor een dienstverband met iemand met indicatie voor de Wet banenafpraak of voor beschermt werk. Sociaal ontwikkelbedrijven kennen namelijk een andere kostenstructuur dan reguliere bedrijven. Een sociaal ontwikkelbedrijf heeft extra kosten, doordat niet al het werk dat gedaan kan worden rendabel te maken is door de doelgroep die in het bedrijf werkt. Daarnaast zijn er additionele kosten om doelgroep te faciliteren zoals begeleiding, werkkleding, het afschrijven van machines of extra vierkante meters bedrijfsruimte.

Daarmee ontbreken de financiële prikkels om werk mogelijk te maken juist voor de groep bijstandsgerechtigden die het meest is aanwezen op extra begeleiding. Dat is een gemiste kans. Deze signalering roept vragen op over wat vanuit het Rijk gezien een gewenste ontwikkeling is. Ontwikkeling van een systeem waarin gemeenten positief worden geprikkeld om ook de mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen is sterk aan te bevelen. Dit komt zowel het budget als de arbeidsmarkt ten goede. Sociaal ontwikkelbedrijven kunnen dan – met de juiste financiering – meer van betekenis zijn voor bijstandsgerechtigden dan nu haalbaar is.

Hoofdstuk 4. De commissie en haar secretariaat

Samenstelling van de commissie

De commissie bestaat uit Ger Jaarsma (voorzitter) en uit Margreeth Smilde, Menno Fenger, Hans Spigt en Chantal Nijkerken-de Haan. Laatstgenoemde is per 1 januari 2024 lid. Zij volgde Bea Irik op, die vanaf 2013 tot en met eind 2023 lid was van de commissie. We danken Bea Irik voor de manier waarop zij zich jarenlang met veel betrokkenheid en bevologenheid heeft ingezet voor de Toetsingscommissie.

Bestuurlijke relaties

De Toetsingscommissie spreekt jaarlijks op bestuurlijk niveau met VNG, Divosa en SZW. Ze spreekt met andere woorden met de voorzitter van de VNG-commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie (Peter Heijkoop), de voorzitter van Divosa (Erik Dannenberg) en met de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen (Carola Schouten). De Toetsingscommissie ervaart deze bestuurlijke gesprekken als waardevol. De gesprekken maken dat de reflectie op actuele onderwerpen (zoals de verandering in de Participatiewet en de maatschappelijke ontwikkelingen) een inkleuring krijgen die nuttige inzichten opleveren voor het functioneren van de commissie, voor zowel haar beoordelende als haar signalerende rol.

Ambtelijke gesprekken tussen de Toetsingscommissie, VNG, Divosa en SZW vinden zo'n zeven keer per jaar plaats in het zogeheten vangnetoverleg. De Raad voor het Openbaar Bestuur is als agendalid aanwezig in het vangnetoverleg.

Secretariaat van de commissie

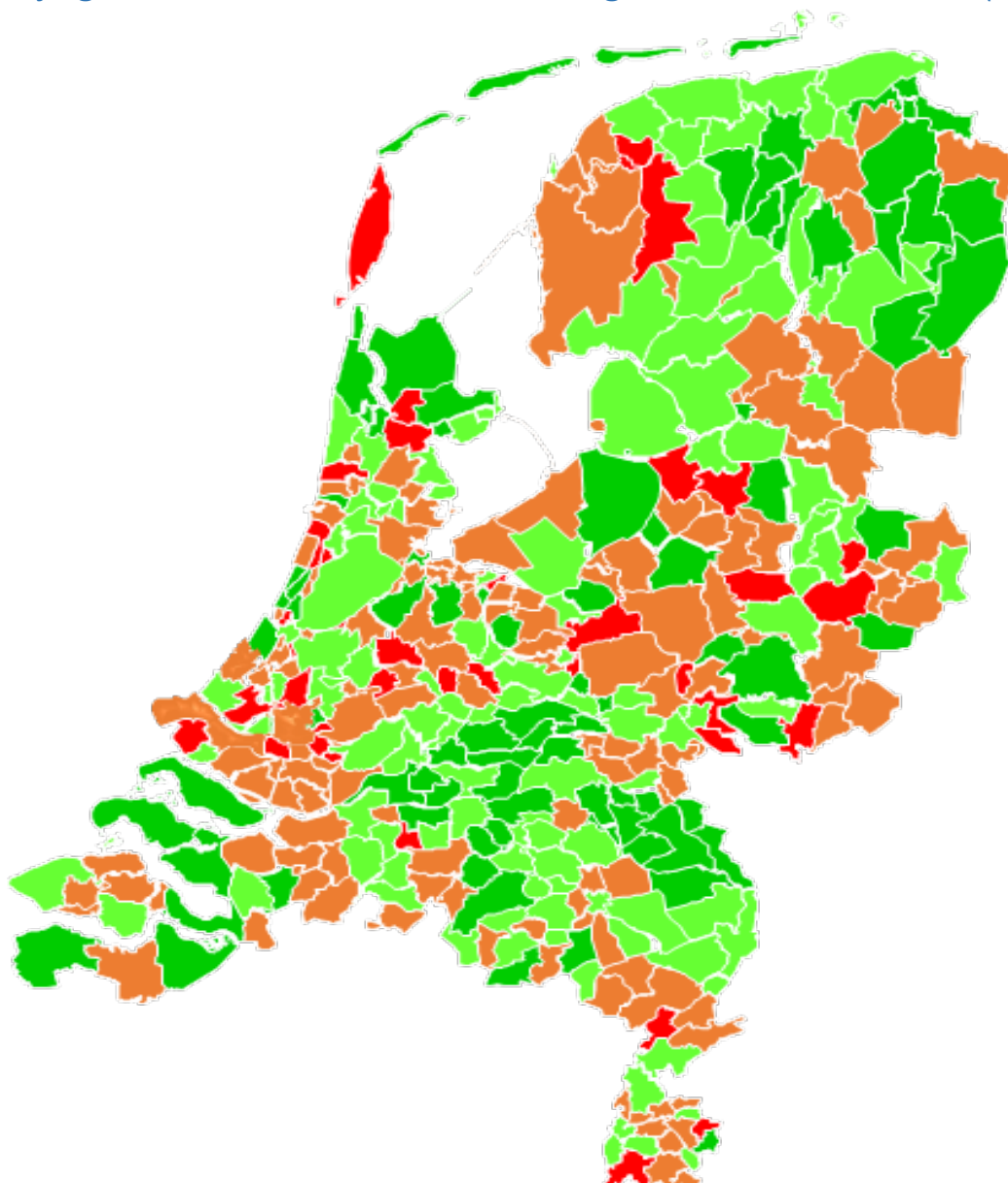
Frank van der Plas is sinds 2022 secretaris van de commissie. Adjunct-secretaris is Matthijs de Lange, die sinds 2016 werkzaam is voor de Toetsingscommissie. Het secretariaat van de commissie wordt gefinancierd en ondersteund door het Ministerie van SZW. Het is net als het Ministerie van SZW gehuisvest in de Resident, Parnassusplein 5, Den Haag.

Het secretariaat ondersteunt de commissie door het voorbereiden van de vergaderingen en de uit te brengen adviezen. Het secretariaat onderhoudt de ambtelijke contacten met SZW, VNG, Divosa en ROB. Daarnaast heeft het met individuele gemeenten contact over onder andere het beantwoorden van vragen en om hen te informeren over de voorwaarden en uitkomsten van de aanvraagprocedure.

Het secretariaat onderhoudt de website van de Toetsingscommissie. Via deze website kunnen gemeenten hun aanvraag indienen. Ook omvat deze website informatie over de voorwaarden, de aanvraagprocedure en de uitkomsten van de vangnetuitkering.

Verder informeert het secretariaat gemeenten door middel van het geven van voorlichtingssessies (vaak in samenwerking met Divosa).

Bijlage 1: tekorten en overschotten gemeenten over 2022 (kaart)

Legenda bij kaart:

	0-7,5%	>7,5%
Tekort	125 (36%)	38 (11%)
Overschot	111 (32%)	70 (20%)

Bijlage 2: tekorten en overschotten gemeenten over 2022 (tabel)

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Aa en Hunze	6,5%	Nee
Aalsmeer	1,3%	Nee
Aalten	-1,9%	Nee
Achtkarspelen	7,6%	Nee
Alblasserdam	-1,4%	Nee
Albrandswaard	-9,5%	Ja
Alkmaar	4,7%	Nee
Almelo	-8,2%	Ja
Almere	-1,1%	Nee
Alphen aan den Rijn	2,0%	Nee
Alphen-Chaam	5,2%	Nee
Altena	10,4%	Nee
Ameland	10,8%	Nee
Amersfoort	-5,6%	Nee
Amstelveen	20,4%	Nee
Amsterdam	-1,5%	Nee
Apeldoorn	-3,6%	Nee
Arnhem	-4,8%	Nee
Assen	5,3%	Nee
Asten	3,5%	Nee
Baarle-Nassau	-5,6%	Nee
Baarn	-1,8%	Nee
Barendrecht	-4,5%	Nee
Barneveld	-13,5%	Ja
Beek	-0,4%	Nee
Beekdaelen	-1,3%	Nee
Beesel	6,9%	Nee
Berg en Dal	-6,9%	Nee
Bergeijk	8,2%	Nee
Bergen (L.)	8,5%	Nee
Bergen (NH.)	3,2%	Nee
Bergen op Zoom	6,2%	Nee
Berkelland	-0,5%	Nee
Bernheze	-5,7%	Nee
Best	1,4%	Nee
Beuningen	-3,6%	Nee
Beverwijk	9,8%	Nee
Bladel	-1,7%	Nee
Blaricum	-10,6%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Bloemendaal	-13,0%	Ja
Bodegraven-Reeuwijk	0,5%	Nee
Boekel	6,5%	Nee
Borger-Odoorn	14,6%	Nee
Borne	-0,3%	Nee
Borsele	1,3%	Nee
Boxtel	6,8%	Nee
Breda	2,0%	Nee
Brielle	-3,1%	Nee
Bronckhorst	8,4%	Nee
Brummen	16,6%	Nee
Brunssum	3,7%	Nee
Bunnik	-11,2%	Nee
Bunschoten	-2,6%	Nee
Buren	8,8%	Nee
Capelle aan den IJssel	11,2%	Nee
Castricum	-9,6%	Ja
Coevorden	-2,4%	Nee
Cranendonck	1,5%	Nee
Culemborg	5,4%	Nee
Dalfsen	7,8%	Nee
Dantumadiel	5,1%	Nee
De Bilt	2,2%	Nee
De Fryske Marren	6,2%	Nee
De Ronde Venen	14,0%	Nee
De Wolden	-0,8%	Nee
Delft	7,2%	Nee
Den Bosch	10,1%	Nee
Den Haag	-0,4%	Nee
Den Helder	12,9%	Nee
Deurne	3,0%	Nee
Deventer	-9,9%	Ja
Diemen	10,0%	Nee
Dijk en Waard	9,0%	Nee
Dinkelland	-3,6%	Nee
Doesburg	-4,8%	Nee
Doetinchem	2,2%	Nee
Dongen	-8,1%	Ja
Dordrecht	-5,4%	Nee
Drechterland	4,0%	Nee
Drimmelen	7,1%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Dronten	8,8%	Nee
Druten	-1,4%	Nee
Duiven	1,4%	Nee
Echt-Susteren	4,3%	Nee
Edam-Volendam	0,3%	Nee
Ede	-5,9%	Nee
Eemnes	-0,5%	Nee
Eemsdelta	10,2%	Nee
Eersel	3,1%	Nee
Eijsden-Margraten	-8,1%	Ja
Eindhoven	4,0%	Nee
Elburg	10,7%	Nee
Emmen	-0,1%	Nee
Enkhuizen	4,5%	Nee
Enschede	-6,6%	Nee
Epe	14,6%	Nee
Ermelo	-1,8%	Nee
Etten-Leur	-4,1%	Nee
Geertruidenberg	-3,8%	Nee
Geldrop-Mierlo	-2,8%	Nee
Gemert-Bakel	-1,2%	Nee
Gennep	9,3%	Nee
Gilze en Rijen	2,7%	Nee
Goeree-Overflakkee	7,8%	Nee
Goes	-2,1%	Nee
Goirle	-5,2%	Nee
Gooise Meren	-3,8%	Nee
Gorinchem	6,6%	Nee
Gouda	-4,7%	Nee
Groningen	-1,6%	Nee
Gulpen-Wittem	-4,4%	Nee
Haaksbergen	9,5%	Nee
Haarlem	6,9%	Nee
Haarlemmermeer	2,0%	Nee
Halderberge	-4,3%	Nee
Hardenberg	-3,4%	Nee
Harderwijk	-1,8%	Nee
Hardinxveld-Giessendam	-16,7%	Ja
Harlingen	4,1%	Nee
Hatterij	-1,7%	Nee
Heemskerk	-0,1%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Heemstede	-11,4%	Nee
Heerde	-1,1%	Nee
Heerenveen	-6,3%	Nee
Heerlen	-0,1%	Nee
Heeze-Leende	12,0%	Nee
Heiloo	-2,0%	Nee
Hellendoorn	3,3%	Nee
Hellevoetsluis	7,1%	Nee
Helmond	6,1%	Nee
Hendrik-Ido-Ambacht	-12,6%	Ja
Hengelo	-2,7%	Nee
Het Hogeland	6,6%	Nee
Heumen	2,1%	Nee
Heusden	6,1%	Nee
Hillegom	-3,4%	Nee
Hilvarenbeek	-1,0%	Nee
Hilversum	-7,1%	Nee
Hoeksche Waard	-1,8%	Nee
Hof van Twente	-8,2%	Nee
Hollands Kroon	22,4%	Nee
Hoogeveen	0,9%	Nee
Hoorn	10,8%	Nee
Horst aan de Maas	3,0%	Nee
Houten	-3,0%	Nee
Huizen	0,2%	Nee
Hulst	16,5%	Nee
IJsselstein	6,3%	Nee
Kaag en Braassem	-10,3%	Ja
Kampen	-10,0%	Ja
Kapelle	-7,2%	Nee
Katwijk	-2,8%	Nee
Kerkrade	10,1%	Nee
Koggenland	-9,5%	Ja
Krimpen aan den IJssel	-10,0%	Ja
Krimpenerwaard	-7,0%	Nee
Laarbeek	-0,3%	Nee
Land van Cuijk	12,3%	Nee
Landgraaf	-14,3%	Ja
Landsmeer	2,0%	Nee
Lansingerland	-13,7%	Ja
Laren	10,3%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Leeuwarden	-13,7%	Ja
Leiden	4,6%	Nee
Leiderdorp	-3,7%	Nee
Leidschendam-Voorburg	-7,1%	Nee
Lelystad	-4,2%	Nee
Leudal	-3,0%	Nee
Leusden	-1,8%	Nee
Lingewaard	0,8%	Nee
Lisse	-3,5%	Nee
Lochem	5,2%	Nee
Loon op Zand	1,4%	Nee
Lopik	-1,0%	Nee
Losser	5,9%	Nee
Maasdriel	16,8%	Nee
Maasgouw	-8,5%	Nee
Maashorst	7,9%	Nee
Maassluis	2,6%	Nee
Maastricht	7,0%	Nee
Medemblik	14,0%	Nee
Meerssen	3,3%	Nee
Meierijstad	4,1%	Nee
Meppel	8,8%	Nee
Middelburg	-2,5%	Nee
Midden-Delfland	-23,5%	Ja
Midden-Drenthe	-4,7%	Nee
Midden-Groningen	12,0%	Nee
Moerdijk	-1,4%	Nee
Molenlanden	5,3%	Nee
Montferland	11,1%	Nee
Montfoort	-3,3%	Nee
Mook en Middelaar	-1,1%	Nee
Neder-Betuwe	11,2%	Nee
Nederweert	-2,6%	Nee
Nieuwegein	-9,5%	Nee
Nieuwkoop	-0,4%	Nee
Nijkerk	0,1%	Nee
Nijmegen	-6,0%	Nee
Nissewaard	-0,3%	Nee
Noardeast-Fryslân	1,8%	Nee
Noord-Beveland	-2,5%	Nee
Noordenveld	5,6%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Noordoostpolder	4,6%	Nee
Noordwijk	10,1%	Nee
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	-1,4%	Nee
Nunspeet	-3,8%	Nee
Oegstgeest	-11,4%	Ja
Oirschot	30,5%	Nee
Oisterwijk	8,5%	Nee
Oldambt	-4,2%	Nee
Oldebroek	-4,6%	Nee
Oldenzaal	6,4%	Nee
Olst-Wijhe	-6,3%	Nee
Ommen	2,7%	Nee
Oost Gelre	-6,4%	Nee
Oosterhout	7,3%	Nee
Ooststellingwerf	3,2%	Nee
Oostzaan	3,9%	Nee
Opmeer	-17,1%	Nee
Opsterland	4,8%	Nee
Oss	4,4%	Nee
Oude IJsselstreek	-9,0%	Ja
Ouder-Amstel	-4,6%	Nee
Oudewater	-10,3%	Ja
Overbetuwe	0,0%	Nee
Papendrecht	-5,0%	Nee
Peel en Maas	4,1%	Nee
Pekela	13,5%	Nee
Pijnacker-Nootdorp	4,3%	Nee
Purmerend	-1,3%	Nee
Putten	10,2%	Nee
Raalte	-5,7%	Nee
Reimerswaal	9,1%	Nee
Renkum	3,1%	Nee
Renswoude	-35,7%	Ja
Reusel-De Mierden	2,7%	Nee
Rheden	-7,3%	Nee
Rhenen	0,7%	Nee
Ridderkerk	-8,6%	Ja
Rijssen-Holtten	6,0%	Nee
Rijswijk	-5,9%	Nee
Roerdalen	-2,7%	Nee
Roermond	-3,2%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Roosendaal	8,5%	Nee
Rotterdam	-0,5%	Nee
Rozendaal	-31,2%	Ja
Rucphen	-4,6%	Nee
Schagen	9,0%	Nee
Scherpenzeel	3,2%	Nee
Schiedam	9,5%	Nee
Schiermonnikoog	31,0%	Nee
Schouwen-Duiveland	12,7%	Nee
Simpelveld	3,6%	Nee
Sint-Michielsgestel	2,3%	Nee
Sittard-Geleen	2,6%	Nee
Sliedrecht	-10,3%	Ja
Sluis	8,2%	Nee
Smallingerland	0,3%	Nee
Soest	8,1%	Nee
Someren	-2,1%	Nee
Son en Breugel	7,0%	Nee
Stadskanaal	4,6%	Nee
Staphorst	1,6%	Nee
Stede Broec	6,7%	Nee
Steenbergen	-0,4%	Nee
Steenwijkerland	6,0%	Nee
Stein	-7,1%	Nee
Stichtse Vecht	-3,8%	Nee
Sûdwest-Fryslân	-1,2%	Nee
Terneuzen	-1,7%	Nee
Terschelling	8,1%	Nee
Texel	-7,6%	Ja
Teylingen	8,0%	Nee
Tholen	8,7%	Nee
Tiel	8,3%	Nee
Tilburg	-4,4%	Nee
Tubbergen	12,0%	Nee
Twenterand	5,4%	Nee
Tynaarlo	13,2%	Nee
Tytsjerksteradiel	0,1%	Nee
Uitgeest	-6,7%	Nee
Uithoorn	5,2%	Nee
Urk	0,0%	Nee
Utrecht	-3,4%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Utrechtse Heuvelrug	0,8%	Nee
Vaals	-0,3%	Nee
Valkenburg aan de Geul	3,4%	Nee
Valkenswaard	-2,2%	Nee
Veendam	2,4%	Nee
Veenendaal	10,5%	Nee
Veere	0,3%	Nee
Veldhoven	-7,1%	Nee
Velsen	-0,7%	Nee
Venlo	3,3%	Nee
Venray	10,1%	Nee
Vijfheerenlanden	1,4%	Nee
Vlaardingen	2,2%	Nee
Vlieland	13,9%	Nee
Vlissingen	-4,3%	Nee
Voerendaal	-6,5%	Nee
Voorschoten	-1,6%	Nee
Voorst	-0,9%	Nee
Vught	11,4%	Nee
Waadhoeke	-2,9%	Nee
Waalre	1,6%	Nee
Waalwijk	16,1%	Nee
Waddinxveen	4,8%	Nee
Wageningen	25,6%	Nee
Wassenaar	20,2%	Nee
Waterland	-0,5%	Nee
Weert	-1,3%	Nee
West Maas en Waal	9,0%	Nee
West-Betuwe	13,3%	Nee
Westerkwartier	10,5%	Nee
Westerveld	-0,9%	Nee
Westervoort	4,8%	Nee
Westerwolde	7,5%	Nee
Westland	2,9%	Nee
Weststellingwerf	3,6%	Nee
Westvoorne	-8,3%	Nee
Wierden	4,3%	Nee
Wijchen	-5,3%	Nee
Wijdmeren	9,5%	Nee
Wijk bij Duurstede	6,5%	Nee
Winterswijk	-1,9%	Nee

Gemeentenaam	Tekort/overschot (percentage)	Voldoen financiële voorwaarden vangnet?
Woensdrecht	-4,4%	Nee
Woerden	-11,2%	Nee
Wormerland	0,7%	Nee
Woudenberg	-2,5%	Nee
Zaanstad	6,7%	Nee
Zaltbommel	7,1%	Nee
Zandvoort	-3,3%	Nee
Zeewolde	6,4%	Nee
Zeist	6,3%	Nee
Zevenaar	-10,4%	Ja
Zoetermeer	-0,5%	Nee
Zoeterwoude	-38,3%	Ja
Zuidplas	2,5%	Nee
Zundert	-4,7%	Nee
Zutphen	-6,1%	Nee
Zwartewaterland	2,4%	Nee
Zwijndrecht	-5,4%	Nee
Zwolle	-14,8%	Ja